

Sygn. akt: III AUa 1609/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Lucyna Guderska

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2012 r. w Łodzi

sprawy **J. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o wysokość emerytury,

na skutek apelacji wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku

z dnia 30 września 2011 r., sygn. akt: VI U 475/11;

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że ustala wysokość emerytury J. P. od dnia 1 grudnia 2010 roku z zastosowaniem wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia 120,80 % (sto dwadzieścia 80/100), obliczonego z uwzględnieniem podstawy wymiaru składek z 20 lat wybranych z całego okresu ubezpieczenia;

2. oddala apelację w pozostałej części.

Sygn. akt III AUa 1609/11

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 lutego 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. ponownie ustalił wysokość emerytury J. P. od dnia 1 grudnia 2010 roku, z dotychczasowych dwudziestu lat, przy wskaźniku podstawy wymiaru 120,24%.

W odwołaniu z dnia 9 marca 2011 roku J. P. domagał się przeliczenia emerytury z uwzględnieniem wynagrodzenia uzyskiwanego w latach 1966-1967 w Technikum Mechanicznym i (...) Szkole Zawodowej w S., z uwzględnieniem wynagrodzenia w kwocie 1.600 zł miesięcznie za okres od 1 lipca do 30 października 1963 roku, jak też uwzględnienie minimalnego wynagrodzenia za okres zatrudnienia w Zarządzie (...) Związku (...) w P. w latach 1971-1974.

Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku wyrokiem z dnia 30 września 2011 roku odrzucił odwołanie w części dotyczącej przeliczenia emerytury z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia z okresu zatrudnienia J. P. w Zarządzie Powiatowym (...) w P. od 2 stycznia 1971 roku do 30 grudnia 1974 roku, a w pozostałym zakresie odwołanie oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. P. pobiera emeryturę na mocy decyzji organu rentowego z dnia 18 czerwca 2008 roku. Podstawę wymiaru emerytury już wówczas ustalono od przeciętnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, tj. z lat 1966-1968, 1971, 1973, 1975-1988, 2000. Taka podstawa utrzymuje się nadal.

W sierpniu 1963 roku wnioskodawca był zatrudniony w Państwowym Ośrodku (...) w S. jako stażysta z wynagrodzeniem miesięcznym 1.600 złotych. Sąd nie uznał za udowodnione, aby J. P. odbywał staż w tym (...) od 1 lipca do końca października 1963 roku, gdyż w akt osobowych wynika, że pracował tam tylko w sierpniu, w pełnym wymiarze czasu pracy, zaś od września 1963 roku umowa o pracę została rozwiązana. Zaświadczenie z dnia 1 lipca 1963 roku, które odwołujący przedstawił, nie ma potwierdzenia w dokumentach osobowych, a więc jest niewiarygodne.

Natomiast w okresie od 1 września 1966 roku do 31 sierpnia 1967 roku J. P. pracował jako nauczyciel w Technikum Mechanicznym i (...) Szkole Zawodowej w S. w wymiarze 8 godzin tygodniowo. Sąd uznał, że z tego okresu zatrudnienia odwołujący nie wykazał wysokości wynagrodzenia, ponieważ zarobki porównawcze innego nauczyciela nie są dostatecznym dowodem co do składników, które niespornie przysługiwały ubezpieczonemu. Kwestia zatrudnienia w (...) Związku (...) w P. była już przedmiotem postępowania zakończonego ostateczną decyzją ZUS z dnia 27 października 2010 roku, od której wnioskodawca nie odwołał się i nie przedstawił żadnych dokumentów świadczących o istnieniu tego zatrudnienia.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne. Zgodnie z treścią art. 111 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3 od podstawy wymiaru ustalonej w myśl art. 15, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury lub renty, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego.

W postępowaniu sądowym fakty, od których uzależnione jest prawo do emerytury lub renty oraz ich wysokość, mogą być wskazywane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w k.p.c. Zdaniem Sądu wnioskodawca nie przedstawił jednak żadnych miarodajnych dowodów wskazujących na wysokość wynagrodzenia, będącego bazą do wyliczenia podstawy wymiaru jego emerytury, jak też nie zaprezentował dowodów pozwalających na przyjęcie, że pozostawał w zatrudnieniu przez cały okres od 1 lipca do 30 października 1963 roku. Ponieważ odwołujący nie składał wniosku o ponowne zaliczenie okresu pracy w Związku (...) w P. przed wydaniem zaskarżonej decyzji, a kwestia ta była już objęta wcześniej wydaną decyzją prawomocną, to odwołanie w tej części należało odrzucić, gdyż wykracza poza zakres objęty zaskarżoną decyzją, zaś w pozostałym zakresie Sąd Okręgowy odwołanie oddalił na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Wyrok ten J. P. zaskarżył apelacją w całości, wnosząc o uwzględnienie jego żądań zawartych w odwołaniu.

Skarżący podniósł, że zarobki porównawcze przedstawione przed Sądem pierwszej instancji za okres zatrudnienia w TM i (...) w S., prowadzić miały do wykazania, że osoba o takich samych kwalifikacjach miała przyznane wynagrodzenie zasadnicze 1.350 zł, przy 18 godzinach tygodniowo, na podstawie obowiązującego wówczas rozporządzenia o uposażeniu nauczycieli z 1965 roku. Apelujący miał również wynagrodzenie określone według tego rozporządzenia. Wywiódł nadto, że jego zatrudnienie w ramach 1/2 etatu w (...) w P. powinno być uznane na podstawie oświadczenia J. W. i R. P..

Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, że J. P. zatrudniony został w Technikum Mechanicznym i (...) w S. na podstawie umowy o pracę, od dnia 1 września 1966 roku do dnia 31 sierpnia 1967 roku, jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w wymiarze 8 godzin, na warunkach określonych w art. 6 ust. 2-6 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 roku o prawach i obowiązkach nauczycieli. W czasie tego zatrudnienia otrzymywał wynagrodzenie określone w obowiązujących wówczas przepisach prawnych dla odpowiedniej kategorii nauczycieli. Był (...) Studium (...) we W., które ukończył egzaminem dyplomowym w 1965 roku (umowy i odpis dyplomu k. 3-5 akt osobowych). Wynagrodzenie dla wnioskodawcy zatrudnionego w wymiarze 8 godzin tygodniowo, liczone od miesięcznej stawki wynagrodzenia w wysokości 1.350 złotych, wynosiło za okres od 1 września 1966 roku do 31 grudnia 1966 roku - 2.398 złotych, a za okres od 1 stycznia 1967 roku do 31 sierpnia 1967 roku - 4.796 złotych. Daje to wyższe wskaźniki wysokości podstawy wymiaru emerytury za rok 1966 - 208,06% oraz za rok 1967 - 214,52%. Wskaźnik podstawy wymiaru emerytury J. P., ustalony z 20 lat, z uwzględnieniem tego zwiększenia wynosi 120,80% (pismo ZUS k. 109).

Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył:

Apelacja ubezpieczonego w części okazała się uzasadniona.

Trafnie Sąd Okręgowy wskazał, że podstawę wymiaru emerytury stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki ubezpieczeniowej ustalona dla wybranego okresu, a ponowne obliczenie podstawy wymiaru świadczenia reguluje przepis art. 111 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Wybór okresu przyjętego do podstawy należy do osoby zainteresowanej, ale ustawa ta w art. 15 zakreśla ramy czasowe, do których należy się stosować. Wprowadzenie w art. 15 ustawy, od dnia 1 stycznia 1999 roku, opcji ustalania podstawy wymiaru świadczenia na podstawie dowolnie wybranych 20 lat, zrodziło w praktyce orzeczniczej poważny problem dowodzenia wysokości składników wynagrodzenia uzyskiwanych w bardziej odległych latach, zwłaszcza w zakładach pracy, które już nie istnieją. W celu złagodzenia, niezawinionej przez ubezpieczonych, konsekwencji braku faktycznych możliwości ustalenia podstawy wymiaru składek pracowniczych, przy bezspornym pozostawianiu w zatrudnieniu, ustawodawca znowelizował z dniem 1 stycznia 2009 roku przepis art. 15, przez dodanie art. 15 ust. 2a (Dz.U. z 2008r., Nr 192, poz. 1180). W takiej sytuacji za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie pozostawania w stosunku pracy, wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia. Powyższe przyjęcie następuje „proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy”. Brak danych co do wymiaru czasu pracy nie pozwala na skorzystanie z możliwości ustalania podstawy wymiaru w oparciu o minimalne wynagrodzenie. Według tej regulacji organ rentowy przeliczył emeryturę J. P., uwzględniając kwoty minimalnego wynagrodzenia za okres zatrudnienia w Technikum Mechanicznym i (...) Szkole Zawodowej w S. w okresie od 1 września 1966 roku do 31 sierpnia 1967 roku, w wymiarze 8 godzin z 18 godzin pełnego etatu (vide wyjaśnienia k. 266 akt emerytalnych).

Słusznie apelujący zakwestionował rozstrzygnięcie Sądu akceptujące decyzję ZUS w części dotyczącej podstawy wymiaru składek za okres od dnia 1 września 1966 roku do dnia 31 sierpnia 1967 roku, gdyż Sąd Okręgowy nie uwzględnił faktu, że zasady wynagradzania nauczycieli określone były wówczas odrębnie, niż wynagrodzenie minimalne dla innych grup zawodowych, lecz przepisami prawa powszechnego, toteż należało odnieść się do tych zasad, skoro ubezpieczony przedstawił własną umowę o pracę oraz porównawczo dokumenty pracownicze innej osoby, w których szczegółowo wskazano owe przepisy.

Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe - art. 382 k.p.c. i opierając się na danych z akt osobowych J. P. ustalił, że ubezpieczony miał kwalifikacje nauczyciela po studium nauczycielskim, a umowę o pracę zawarto z nim na podstawie art. 6 ust. 2-6 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 roku o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz.U. Nr 12, poz. 63 ze zm.). Ustawa ta w art. 9 zawierała także delegację dla Rady Ministrów do określenia w drodze rozporządzenia wymiaru godzin nauczania i innych obowiązkowych godzin dla nauczycieli, zaś w art. 12 delegację do określenia przez Radę Ministrów wysokości uposażenia i zasad jego przyznawania. Zarówno w ustawie, jak i w aktach wykonawczych wydawanych na podstawie art. 9 ustawy, wymiar godzin nauczania nauczyciela określany był zawsze ilością godzin tygodniowo. Nie można więc podzielić zastrzeżeń organu rentowego, że wskazanie w umowie wnioskodawcy z dnia 31 sierpnia 1966 roku wymiaru 8 godzin, bez podania, że jest to wymiar tygodniowy, nie pozwala

na ustalenie wymiaru czasu pracy J. P.. Był to tygodniowy wymiar czasu pracy - 8 z 18 godzin, co dostatecznie potwierdza również treść umowy o pracę J. B. (k. 55). Stanowisko ZUS w tej kwestii cechuje zresztą niekonsekwencja. Jak wyżej wskazano, na gruncie art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej brak danych co do wymiaru czasu pracy nie pozwala na skorzystanie z możliwości ustalenia podstawy wymiaru w oparciu o minimalne wynagrodzenie, zaś organ rentowy przeliczył świadczenie wnioskodawcy uwzględniając kwoty minimalnego wynagrodzenia pracowników za ten okres, co oznacza, że przyjął wymiar czasu pracy za dostatecznie wykazany. Gdy zaś chodzi o zasady wynagradzania nauczycieli, to regulowane były one rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 maja 1954 roku w sprawie uposażenia nauczycieli i wychowawców (Dz.U. Nr 26, poz. 103). Według § 2 ust. 1 rozporządzenia stawki miesięcznego uposażenia zasadniczego nauczycieli i wychowawców, w zależności od posiadanego wykształcenia i stażu pracy pedagogicznej ustala się jak następuje: (...) b) studium nauczycielskie lub wykształcenie równorzędne, przy stażu pracy do 3 lat, 730 złotych. W okresie zatrudnienia wnioskodawcy w TM i (...) w S. obowiązywało już późniejsze rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 października 1965 roku w sprawie uposażenia nauczycieli i wychowawców oraz pracowników administracyjnych i obsługowych szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych (Dz.U. Nr 44, poz. 275), które w § 2 podwyższyło stawki określone w § 2 rozporządzenia z 29 maja 1954 roku, w tym stawkę dla nauczycieli po studium nauczycielskim ze stażem do 3 lat - do kwoty 1.350 złotych miesięcznie. Była to najniższa stawka zasadnicza dla nauczyciela z takim właśnie wykształceniem i najkrótszym stażem pracy. Nie jest zatem możliwe, aby J. P., legitymując się dyplomem ukończenia studium nauczycielskiego, otrzymał niższą stawkę zasadniczą od 1 września 1966 roku, proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy w ilości 8 godzin tygodniowo. Zważyć należy, że rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 1954 roku w § 5 przewidywało także, iż nauczyciele szkół zawodowych nauczający przedmiotów zawodowych oraz nauczyciele zawodu w szkołach zawodowych, posiadający co najmniej wykształcenie średnie lub dyplom kwalifikacyjny - otrzymują uposażenie według stawek określonych w § 2 pkt 1 zwiększonych o 20% w stosunku do rzeczywiście przepracowanych godzin. Jednak bez danych o ilości rzeczywiście przepracowanych nauczyciela godzin, a takich informacji wnioskodawca nie przedstawił, nie jest możliwe przyjęcie owego zwiększenia. Wynagrodzenie, które J. P. w spornym okresie pobierał co najmniej i które stanowiło podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, to wynagrodzenie obliczone od stawki w wysokości 1.350 złotych miesięcznie dla niepełnego wymiaru czasu pracy w ilości 8 godzin tygodniowo. Kierując się zatem dowodami z dokumentów uzyskanych w wyniku uzupełniającego postępowania dowodowego, brzmieniem wskazanych podstaw prawnych określających minimalne stawki wynagrodzenia nauczycieli w latach 1966-1967 oraz wyliczeniami ZUS co do wzrostu wskaźników podstawy wymiaru emerytury, niekwestionowanymi przez ubezpieczonego, Sąd Apelacyjny dokonał reformacji rozstrzygnięcia zawartego w punkcie drugim zaskarżonego wyroku w ten sposób, że ustalił wysokość emerytury wnioskodawcy z zastosowaniem wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia - 120,80%, który to wskaźnik jest wyższy od dotychczasowego. Procesowa podstawa rozstrzygnięcia lokuje się w treści art. 386 § 1 k.p.c.

Dalej idąca apelacja ubezpieczonego uległa oddaleniu. Trafnie bowiem Sąd Okręgowy uznał, że brak jest możliwości przeliczenia emerytury skarżącego z uwzględnieniem wynagrodzenia w kwocie 1.600 złotych miesięcznie za okres zatrudnienia od 1 lipca 1963 roku do 31 października 1963 roku w (...) S., skoro wnioskodawca należycie udokumentował okres odbywania stażu tylko w sierpniu 1963 roku. Nadto uwzględnienie tego wynagrodzenia nie ma wpływu na wysokość świadczenia, gdyż mimo to zarobki J. P. z 1963 roku nie są na tyle wysokie, aby rok 1963 uwzględnić w podstawie wymiaru świadczenia, jako mieszczący się w 20 najkorzystniejszych latach podlegania ubezpieczeniom. Ustaleniom tym wnioskodawca nie przeciwstawił w apelacji żadnych rzeczowych argumentów.

Podobnie gdy chodzi o zarzuty skierowane przeciwko rozstrzygnięciu zawartemu w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku. Sąd Okręgowy miał podstawy do odrzucenia odwołania w części dotyczącej przeliczenia emerytury z uwzględnieniem minimalnego wynagrodzenia z okresu zatrudnienia J. P. w Zarządzie Powiatowym (...) w P. od 2 stycznia 1971 roku do 30 grudnia 1974 roku. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot sporu jest bowiem określony treścią decyzji organu rentowego, od której odwołanie inicjuje postępowanie przed sądem. Jest to stanowisko juretrycznie utrwalone, gdyż w sporach tych sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i nie orzeka o wniosku, ale o zasadności odwołania od konkretnej decyzji, w granicach co do przedmiotu oraz zakresu rozpoznania wyznaczonych przez treść decyzji (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 2 sierpnia 2006 roku, I UK 55/06, niepubl., w postanowieniu z dnia 13 maja 1999 roku, II UZ 52/99, OSNAP 2000/15/601). Kwestia zaliczenia okresu

zatrudnienia J. P. od 2 stycznia 1971 roku do 30 grudnia 1974 roku w (...) i uwzględnienia wynagrodzenia z tego okresu do podstawy wymiaru świadczenia stanowiła już przedmiot prawomocnej decyzji odmownej organu rentowego z dnia 27 października 2010 roku. We wniosku inicjującym wydanie zaskarżonej decyzji ubezpieczony nie zgłosił żądania w tym przedmiocie, toteż organ rentowy w ogóle nie rozpatrywał tego zagadnienia w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, zatem zgłoszenie roszczenia na etapie odwołania skutkowało jego odrzuceniem. Środek odwoławczy ubezpieczonego od tego orzeczenia Sąd drugiej instancji oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.